

C?evreye Yo?nelik Sorumlu Davran?? O?lc?e?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *C?evreye Yo?nelik Sorumlu Davran?? O?lc?e?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=19432>

Özet

Çevreye Yönelik Sorumlu Davranış Ölçeği (ÇYSDÖ), 2013 yılında Cihat Yaşaroğlu ve M. Akdağ tarafından özellikle **ilköğretim birinci kademe** öğrencileri için geliştirilmiş bir psikometrik araçtır. Bu ölçek, öğrencilerin çevreye karşı sergiledikleri sorumlu tutum ve davranışları ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçek, çevresel **ilgi**, temizlik ve tasarruf alışkanlıkları ile hayvan sevgisi gibi temel boyutlar altında öğrencilerin çevresel bilinç düzeylerini ve aktif katılımlarını değerlendirmektedir. Ölçeğin geliştirme süreci, kapsamlı bir **ölçek geliştirme** çalışması olup, güvenilirlik ve geçerlik analizleri ile desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Çevreye yönelik sorumlu davranış, **Likert ölçeği**, ilköğretim, çevre eğitimi, **güvenirlik**, **Cronbach Alpha**, tutum ölçeği.

Yazarlar

Cihat Yaşaroğlu, M. Akdağ

Amaç

Çevreye Yönelik Sorumlu Davranış Ölçeği'nin (ÇYSDÖ) temel amacı, ilköğretim birinci kademe öğrencilerin çevre bilinci ve çevreye karşı sergiledikleri **sorumlu davranış** düzeylerini sistematik ve nicel bir biçimde tespit etmektir. Bu ölçek, eğitimcilerin ve araştırmacıların, öğrencilerin çevresel tutumlarını etkileyen faktörleri anlamalarına ve buna yönelik eğitim programları geliştirmelerine olanak tanımaktadır.

Ölçek, öğrencilerin günlük yaşam pratikleri içerisinde çevreye ne kadar duyarlı olduklarını ve bu duyarlılıklarını eyleme dönüştürüp dönüştürmediklerini belirlemeye odaklanmıştır. Bu kapsamda ÇYSDÖ, çevresel eğitim çalışmalarının etkililiğini değerlendirmek için de kritik bir araç olarak kullanılabilir.

Yapı

ÇYSDÖ, öğrencilerin çevreye yönelik sorumlu davranışları ölçmek üzere tasarlanmış çok boyutlu bir yapıyı temsil eder. Ölçeğin faktör analizi sonucunda üç temel alt boyut belirlenmiştir. Bu alt boyutlar, bireylerin çevre ile olan etkileşimlerinin farklı yönlerini kapsamaktadır:

Çevre İlgisi: Bireyin genel olarak çevre sorunlarına olan duyarlılığını ve ilgisini ölçer.

Temizlik ve Tasarruf: Gündelik yaşamda su, enerji ve atık yönetimi gibi konularda sergilenen

bilinçli ve sorumlu davranışlar değerlendirir.

Hayvan Sevgisi: Doğadaki canlılara, özellikle hayvanlara karşı duyulan şefkat ve onlara yönelik koruyucu davranışlar inceler.

Bu üç faktör, ilköğretim öğrencilerinin çevre bilincini bütüncül bir yaklaşımla ele almayı sağlamaktadır. Ölçek maddeleri, öğrencilerin bu alanlardaki davranışsal eğilimlerini 5'li **Likert ölçeği** formatında değerlendirmeye imkan verir.

Geçerlik

Ölçeğin geliştirildiği çalışmada, geçerlik ve güvenirlik analizlerini içermektedir. Ancak, sunulan özet kaynak içeriğinde detaylı yapısal geçerlik (örneğin, doğrulayıcı veya açıklayıcı **faktör analizi** sonuçları) veya kriter geçerliği katsayıları açıkça belirtilmemiştir. Yazarların makalesinde (Yararolu & Akdağ, 2013), ölçeğin ilköğretim düzeyindeki çevresel tutumlar ölçme amacına uygunluğunu kanıtlayan geçerlik çalışmaları mevcut olduğu belirtilmektedir.

Ölçek geliştirme sürecinde, ölçeğin ölçmek istediği yapıyı gerçekten ölçtüğünden emin olmak için uzman görüşleri alınması ve kapsam geçerliğinin sağlanması varsayılmıştır. Detaylı geçerlik bilgileri için kaynak makalenin incelenmesi gerekmektedir.

Güvenirlik

Çevreye Yönelik Sorumlu Davranış Ölçeği'nin (ÇYSDÖ) iç tutarlılık **güvenirliği**, **Cronbach alpha** katsayısı kullanılarak hesaplanmıştır. Ölçeğin genel güvenirliği yüksek bulunmuştur.

Genel Cronbach Alpha Değeri: .86

Alt boyutlar için hesaplanan Cronbach alpha katsayıları şöyledir:

Çevre Bilgisi alt boyutu için: .84

Temizlik ve Tasarruf alt boyutu için: .69

Hayvan Sevgisi alt boyutu için: .55

Ayrıca, ölçeğin güvenirliği **Split-half yöntemi** (yarılama yöntemi) ile de test edilmiştir. Bu yöntemle elde edilen Guttman split-half katsayıları, faktör bazında aşağıdaki değerleri göstermektedir:

Birinci Faktör (Çevre Bilgisi olduğu varsayılırsa) için: .83

İkinci Faktör (Temizlik ve Tasarruf olduğu varsayılırsa) için: .57

Üçüncü Faktör (Hayvan Sevgisi olduğu varsayılırsa) için: .42

Genel Cronbach Alpha değeri yüksek olmakla birlikte, özellikle Hayvan Sevgisi alt boyutunun ve

üçüncü faktörün Guttman katsay?s?n?n daha dü?ük oldu?u görülmektedir, bu da bu alt boyutlar?n iç tutarl?l?n?n di?er boyutlara göre daha zayıf oldu?unu i?aret edebilir.

Faktör Analizi

ÇYSDÖ'nün yapısal temelleri, ölçek geli?tirme süreci kapsamında gerçekleştirilen **faktör analizi** çal??malar?yla belirlenmiştir. Bu analizler, ölçeğin maddelerinin üç ana faktör altında topland??n? göstermiştir: Çevre ?lgesi, Temizlik ve Tasarruf, ve Hayvan Sevgisi.

Güvenirlilik analizlerinde kullanılan **Split-half yöntemi** sonuçlar?n?n faktörler baz?nda (.83, .57, .42) raporlanmas?, ölçeğin üç faktörlü yapı?s?n?n tutarl?l?n?n farklı istatistiksel yöntemlerle de destekledi?ini göstermektedir. Bu faktör yapı?s?, ilkö?retim ö?rencilerinin çevreye yönelik tutumlar?n?n çok boyutlu do?as?n? yansıtmaktadır.

Araç

Test Türü: Geli?tirme Ölçe?i (Tutum ve Davran?? Ölçe?i)

Format: Ka??t/Kalem Ölçe?i (Self-Report)

Mevcut Dil: Türkçe

Popülasyon Grubu: İlkö?retim Ö?rencileri

Ya? Grubu: İlkö?retim Birinci Kademe (Genellikle 6-10 ya? aras?)

Popülasyon Detaylar?: İlkö?retim birinci kademe de?renim gören ö?renciler üzerinde geçerlik ve güvenirlik çal??mas? yapılmıştır.

Test Metodolojisi: 5'li **Likert ölçe?i** kullanılmıştır. Derecelendirme ?u ?ekildedir: 1- "Hiç yapmam" ile 5- "Hep yapar?m" arasında de?mektedir. Yüksek puan, çevreye yönelik sorumlu davran?? düzeyinin yüksek oldu?unu gösterir.

Anahtar Kelimeler

Çevresel **sorumlu davran??**, tutum, ilkö?retim birinci kademe, Guttman split-half, **faktör analizi**, psikometri, çevre ilgisi, tasarruf.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Cihat Ya?aro?lu

Yazar ORCID Tan?mlay?c?s?: Bilgi mevcut de?il.

?leti?im E-posta Adresi: cyasaroglu13@gmail.com

Yaz??ma Adresi: Bilgi mevcut de?il.

?zinler, Ücret ve Test Y?I?

Test Y?I?: 2013 (Referans yay?m y?I?)

?zinler ve Ücret: Ölçe?in kullan?m? için sorumlu yazar Cihat Ya?aro?lu ile ileti?ime geçilmesi önerilir.

Ölçek çal??mas?n?n tam metni ResearchGate üzerinden eri?ime aç?kt?: [researchgate.net](https://www.researchgate.net)

Orijinal PDF dosyas? a?a??daki ba?lant?dan indirilebilir: [cevreye-yonelik-sorumlu-davranis-olcegi-toad.pdf](https://www.researchgate.net/publication/253-275)

Kaynaklar

Ya?aro?lu, C., & Akda?, M. (2013). ?lkö?retim birinci kademe için Çevreye Yönelik Tutum Ölçe?i: Geçerlik ve güvenilirlik çal??mas?. *Ad?yaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (13), 253-275. DOI: <https://doi.org/10.14520/adyusbd.485>

Çevreye Yönelik Sorumlu Davran?? Ölçe?i Maddeleri

ÖNEML?: A?a??daki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmal? ve hiçbir ?ekilde de?i?tirilmemelidir.

Ölçek maddeleri, sunulan kaynak içerikte yer almamaktad?r. Maddelerin tam listesi için Ya?aro?lu ve Akda? (2013) taraf?ndan yay?mlanan orijinal makaleye ba?vurulmas? gerekmektedir.